

Довідка
щодо заходів економічного тиску Російської Федерації
на торговельно-економічні відносини з Україною
(станом на 23.09.2014 р.)

Поточний етап розвитку відносин між Україною і Російською Федерацією характеризується безпрецедентною конфронтацією між двома державами в усіх ключових сферах, у тому числі у галузі торговельно-економічного співробітництва.

Економічні заходи тиску з боку РФ на України, зокрема застосування обмежувальних заходів щодо української продукції, а також припинення поставок газу в Україну мають на меті дестабілізацію соціально-економічної ситуації в нашій державі і становлять загрозу інтересам економічної та енергетичної безпеки нашої держави.

19.09.2014 р. голова уряду РФ Д.Медведев на XIII Міжнародному інвестиційному форумі «Сочі-2014» повідомив про підписання постанови уряду РФ (№ 959 від 19.09.2014 р.) про запровадження ввізного мита стосовно імпорту з України; це рішення набиратиме чинності у разі імплементації Урядом України економічної частини Угоди про асоціацію з ЄС від 27.06.2014 р.

Довідково: Відповідно до додатку 6 до Договору про зону вільної торгівлі від 18.10.2011 р. (ДЗВТ) у разі, якщо участь однієї із Сторін в угоді, передбаченій пунктом 1 статті 18 ДЗВТ, веде до зростання імпорту з такої Сторони у таких обсягах, які завдають шкоди або загрожують завдати шкоди промисловості Митного союзу (МС), держави-учасниці МС залишають за собою право запровадити мита стосовно імпорту відповідних товарів у розмірі ставки режиму найбільшого сприяння (РНС). Таким чином, усупереч багатостороннім і двостороннім зобов'язанням РФ, перш за все за ДЗВТ і міжурядовими двосторонніми угодами про вільну торгівлю від 1993 р. і 1995 р., російська сторона має намір запровадити дискримінаційний режим щодо імпорту до РФ окремих категорій товарів з України

РФ та інші держави-члени МС вже застосовують такі обмежувальні заходи щодо імпорту товарів і надання послуг:

1) обмежувальні заходи щодо імпорту товарів:

1.1) антидемпінгові та спеціальні захисні заходи щодо імпорту до МС сталевих кованих валків для металопрокатних станів, деяких видів сталевих та нержавіючих труб, посуду столового та кухонного із фарфору;

Довідково: станом на 01.09.2014 р. з боку держав-членів Митного союзу запроваджено 2 антидемпінгових заходи та 2 спеціальні захисні заходи. З боку Казахстану запроваджено 1 спеціальний захисний захід щодо імпорту кондитерських виробів, який завершує свою дію у вересні 2014 р. без можливості пролонгації на нові тривалі строки. Водночас, наразі Євразійською економічною комісією проводяться 2 антидемпінгових розслідування щодо імпорту з України гарячекатаних прутків та сталевих кованих валків для металопрокатних станів, за підсумками яких можуть бути запроваджені антидемпінгові заходи щодо імпорту прутків та продовжені на подальший період обмеження щодо імпорту валків у розмірі 26% від митної вартості.

1.2) російською стороною створюються підстави для дискримінаційного розрахунку демпінгової маржі під час антидемпінгового процесу відповідно до закону РФ «Про внесення змін до Федерального закону «Про охорону навколишнього середовища» і окремі законодавчі акти РФ» шляхом запровадження так зв. «зелених» стандартів на російських промислових об'єктах у сфері екології та звинувачення у майбутньому українських відповідачів у таких процесах у виготовленні своїх товарів на так зв. «брудних» підприємствах, що утворюють екологічні проблеми;

1.3) санітарні та фітосанітарні заходи щодо імпорту до РФ і до МС сільськогосподарської продукції (російська сторона ввела тимчасові обмеження на

поставки продукції до РФ та Митного союзу 53 українських підприємств, у т.ч. 27 молокопереробних, 21 м'ясопереробних, 4 птахопереробні та 1 рибопереробне підприємство.

З 28.07.2014 р. введено тимчасові обмеження на поставку до РФ всієї молочної продукції з України.

З 29.07.2014 р. введено тимчасові обмеження на поставку до РФ плодоовочевих та рибних консервів українських підприємств (ТОВ «Верес», ПО «Одеський консервний завод», ТОВ «Ніжинський консервний завод», ТОВ «Вінницький завод пакувальних виробів «Вінтар», ТОВ «Альфа-Етэкс» та ТОВ «Південний РКК»), а також всієї сокової продукції з України, у тому числі, для дитячого харчування).

З 15.08.2014 р. введено тимчасові обмеження на поставку алкогольної продукції до РФ українських підприємств - ПАТ «Оболонь», «САН ІнБев Україна» та ТОВ «Українська дистрибуційна компанія». Також запроваджено заборону на ввезення до РФ продукції КК «Рошен» та картоплі продовольчої українського походження.

З 04.10.2014 р. введено тимчасові обмеження на поставку до РФ продукції м'ясопереробних підприємств України: ДП «М'ясокомбінат Зоря», ТОВ «Компанія «Зевс ЛТД», ЧАО «АПК – Інвест».

Довідково: існує ризик припинення постачання української тваринницької продукції на ринок не лише РФ, МС, а й країн СНД. Постійні ринки збуту можуть втратити такі провідні українські виробники м'ясо-молочної продукції: ПП КФ «Прометей», ТОВ «Гадячсир», ПАТ «Пирятинський сирзавод», ЗАТ «Дубномолоко», ТОВ «Комплекс Агромарс», ТОВ «Тавр-Плюс», **ПраТ «Миронівська птахофабрика»** і ТОВ «Елітекс», ДП «М'ясокомбінат «Зоря»», ТОВ «Компанія «Зевс ЛТД», **ПраТ «АПК-Інвест»**, ПАТ «Баитанський сирзавод» тощо.

1.4) сезонні обмеження (або блокування) імпорту в РФ швидкопсувних сільськогосподарських товарів походженням з України шляхом зменшення кількості пунктів пропуску (або обмеження робочого дня), ретельних перевірок кожної партії таких товарів у посиленому режимі, які затягуються на тривалий час, через так зв. факти провезення зброї і зростання кількості фальсифікатів, про які стверджують Россільгоспнагляд та ФМС РФ;

Довідково: весною 2014 р. українські експортери овочів і фруктів скаржилися, що постраждали постачальники тепличної продукції, насамперед - огірків. Як правило, більше половини врожаю огірків усі великі тепличні господарства України реалізовували на ринку РФ.

1.5) з 28.07.2014 р. Россільгоспнаглядом заборонено ввезення рослинної продукції у ручній поклажі українців, що перетинають українсько-російський держкордон, через недовіру до роботи Держветслужби України;

1.6) поширення дії антидемпінгових, спеціальних, санітарних та фітосанітарних заходів щодо ввезення української продукції на окуповану РФ територію АР Крим та м. Севастополь;

1.7) російською стороною реалізується політика імпортозаміщення української сільськогосподарської продукції на окупованій території АР Крим та м. Севастополь з метою зменшення залежності від імпорту українських товарів;

Довідково: у червні 2014 р. під час візиту Д.Рогозіна до КНР було укладено попередню угоду про будівництво на окупованій території АРК найбільшого в Європі заводу з переробки кукурудзи у чистий кристалічний L-лізин (його мінімальна чистота становитиме 78,8%). Потужність заводу складатиме 100 тис. т на рік. Під завод вже виділено місце у Джанкойському районі АРК. Китайські підприємці інвестуватимуть до \$350 млн у будівництво заводу, що дозволить поступово замінити імпорт в РФ лізину (у т.ч. з України) на суму у понад \$1 млрд. Нове виробництво також призведе до зростання обсягів виробництва в РФ продукції тваринництва, що впливатиме на зменшення обсягів імпорту до РФ цієї продукції з України.

1.8) з 15 серпня 2014 р. набрала чинності заборона Федеральної служби з нагляду в сфері захисту споживачів і благополуччя людини РФ (Росспоживнагляд) щодо імпорту до РФ українського пива та лікєро-горілочаних виробів;

Довідково: у I-му півріччі 2014 р. обсяг імпорту пива з України склав майже 55 млн літрів. Найбільший експортер "Оболонь" - 93% загального обсягу. Далі йдуть "Сан ІнБев Україна" - 5,3%, "Полтавпиво" - близько 1%, "Перша приватна броварня" - 0,4%, на безалкогольне пиво доводиться 0,15%.

Горілки та лікєро-горілочаних виробів поставлено за підсумками I-го півріччя 2014 р. з України 11,8 млн літрів. Найбільші експортери "Хортиця" і Національна горілочана компанія "Хлібний дар": "Хортиця" ввезла 77% української горілки, "Національна горілочана компанія" - 19%. Поставки горілки з України зайняли приблизно 2,5% російського ринку горілки та лікєро-горілочаної продукції.

У I-му півріччі 2014 р. обсяг російського експорту пива в Україну склав 13 млн літрів на суму \$8 млн. Приблизно 21% імпорту російського пива припадає на Україну. Основні постачальники - "Балтика", Efes, "Сан ІнБев", Heineken.

У I-му півріччі 2014 р. обсяг російського експорту в Україну горілки і лікєро-горілочаної продукції становить 22% від загального експорту. У цей період було експортовано близько 4,5 млн літрів на суму близько \$10 млн. Основні постачальники - "Русский стандарт" і "Тоназ".

1.09) російською стороною реалізується політика імпортозаміщення шляхом встановлення обмежень на державні закупівлі імпортованих товарів, у т.ч. українських. До кінця 2014 р. держкомпанії і ЦОВВ мають розробити графіки переходу на закупівлі російських товарів, які у цивільних галузях повинні досягти 80%. До 01.10.2014 р. уряд РФ має визначити перелік товарів, які закуповуватимуться для держпотреб "виключно або переважно" у виробників з РФ або інших країн Митного союзу.

Довідково: у 2013 р. держзамовники РФ розмістили повідомлення про закупівлі на 6,4 трлн руб., держкомпанії - майже на 14 трлн руб.

Газпром куплятиме труби для газопроводу до КНР «Сила Сибіру» виключно у російських виробників. Протяжність газопроводу - 4 тис. км, що потребують до 2,6 млн тонн труб великого діаметру на загальну суму до \$6 млрд. Перший тендер на поставку 122 тис. тонн вже проведено.

1.10) російською стороною запроваджено обмеження на закупівлю автомобілів для державних і муніципальних потреб (з липня 2014 р.), а також на медичну та текстильну іноземну техніку (з серпня 2014 р.). Рішення уряду РФ поширюється на іноземну продукцію, аналоги якої виробляються в РФ. На техніку, яка виробляється із західних комплектуючих на російських заводах, обмеження не поширюватимуться.

Довідково: у 2013 р. в РФ було продано 2.780.000 легкових і легких комерційних автомобілів. У рамках держзакупівлі було придбано менше 3% легкових автомобілів від згаданої загальної кількості, що менше 10% обсягів продажу комерційної техніки.

1.11) російською стороною реалізується політика імпортозаміщення іноземних текстильних та швейних товарів, включаючи українську продукцію, та субсидування з цією метою відповідних підприємств легкої промисловості РФ;

Довідково: у березні 2014 р. прийнято рішення про імпортозаміщення матеріалів і комплектуючих, які використовуються для пошиття військового одягу, що призведе до виключного використання матеріалів походженням з РФ. У цьому рішенні прописано поетапний перехід до повного імпортозаміщення матеріалів і комплектуючих, які використовуються для пошиття військової одягу, що поставляється до воєнної організації РФ у рамках держоборонзамовлення.

1.12) російською стороною реалізується політика імпортозаміщення української продукції цивільного (у рамках держзамовлень), військового та подвійного призначення (у рамках ВТС, держоборонзамовлень), а також відповідні заходи у сфері атомної енергетики з метою зменшення залежності від постачання українських товарів;

Довідково: Мінпромторгом РФ здійснюється розробка державної програми РФ з імпортозаміщення у цивільних галузях промисловості та військово-промислового комплексу (ВПК). Затвердження зазначеної програми очікується у III кварталі 2014 р. Її головним пріоритетом є імпортозаміщення продукції ВПК, яке передбачатиме заходи з локалізації виробництва продукції стратегічного призначення на території РФ з метою мінімізації загроз виконанню державної програми озброєнь до 2020 р. та держоборонзамовленню. При цьому передбачається збереження існуючих схем кооперації з іноземними підприємствами і компаніями за некритичними в контексті національної безпеки напрямками, а також надання урядом РФ підтримки та сприяння іноземним суб'єктам, що зацікавлені у підвищенні рівня або повній локалізації виробництва продукції на території РФ.

1.13) з метою тиску на українських бізнесменів-патріотів російською стороною реалізуються відповідні заходи в рамках політики щодо припинення співробітництва підприємств РФ з українськими машинобудівними підприємствами та заміщення української продукції російською або з третіх країн;

Довідково: у зв'язку з політичними подіями в Україні у I-му кв. 2014 р. московський метробуд припинив закупівлю тубінгів, які використовуються для зміцнення тунелів, з Дніпропетровська, а у II-му кв. 2014 р. - з Донецьку. Українську продукцію заміщають російською, іспанською та китайською.

1.14) 28 липня 2014 р. президент РФ ухвалив рішення про затвердження трирічного плану-графіку щодо переходу на високотехнологічну продукцію російського виробництва та його фінансування, яка передбачає імпортозаміщення українських комплектуючих до російської ПВП, що є одним із заходів у рамках політики РФ щодо припинення співробітництва між підприємствами ВПК РФ та ОПК України;

Довідково: на думку віце-прем'єра РФ Д.Рогозіна та заступника міністра промисловості РФ Ю.Слюсара, російській промисловості необхідно до двох років для заміщення українських комплектуючих (тобто до кінця 2016 та початку 2017 рр.). При цьому вже прийнято рішення про фінансування програми імпортозаміщення у розмірі 50 млрд. руб. Водночас російська сторона сподівається на допомогу російських конструкторських бюро та підприємств Білорусії, Казахстану та КНР.

Складено перелік товарів, що підлягають імпортозаміщенню - понад три тисячі типів комплектуючих, вузлів і агрегатів, які виробляють понад 160 українських підприємств та використовувалися у понад 200 типів озброєнь і військової техніки.

У 2014 р. прискорено несанкціоновану українським правовласником (КБ "Антонов") та без участі України модернізацію Ан-124 на заводі «Авіастар» (Ульянівськ). Контракт на модернізацію літаків Ан-124 «Руслан» підписано між ВАТ «Авіаційний комплекс ім. С.В. Ільюшина» та МО РФ. Ця тема отримала шифр «Колос». Головний ризик цього проекту - модернізація у Запоріжжі двигунів Д-18ТМ.

У 2014 р. СіБНІА прискорено несанкціоновану українським правовласником (КБ "Антонов") та без участі України ремоторизацію Ан-2, які також сертифікуються як одиничні екземпляри. У 2014 р. модернізований Ан-2 допущено до лісо-авіаційних та інших господарських робіт. На літак встановлюють ТГД компанії Honeywell (США). Станом на 01.08.2014 р. ремоторизацію пройшло 14 літаків, з яких літають шість, а інші знаходяться на льотних випробуваннях. Відповідно до планів СіБНІА заплановано провести ремоторизацію 20 літаків, а у 2015 р. - 60 літаків. При цьому потреби Рослесхозу - 200 літаків.

За оцінками СіБНІА та Мінпромторгу РФ, РФ має права на розробку літака Ан-2. Протягом 2012-2014 рр. КБ "Антонов" не може надати відповідні документи з метою доведення прав на літак Ан-2, крім використання права на торгову марку "Ан". Позиція російської сторони ґрунтується на твердженнях, що в СРСР розробником за всіма нормативними документами було міністерство авіаційної промисловості (МАП). Якщо правонаступник МАПА призначить когось в якості організації-розробника, то вона і може

далі вирішити усі проблеми з літаком Ан-2. Довішивши, що це є власність РФ, можна модернізувати літаки марки "Ан". У 2014 р. модернізований Ан-2 допущено до лісо-авіаційних та інших господарських робіт, проте комерційне перевезення на ньому пасажирів неможливе з юридичної точки зору.

1.15) російською стороною вживаються заходи у рамках політики РФ щодо припинення співробітництва між підприємствами ВПК РФ та ОПК України;

Довідково: у 2014 р. ВАТ "Завод № 9" (Єкатеринбург) припинив поставки гармат для підприємств ОПК України.

Замість Ан-140Т передбачається виробництво військово-транспортного літаки Іл-112В. Виготовлення літаків Іл-112В передбачається на ВАСО (Воронеж). Перший контракт у рамках держоборонзамовлення - на 62 літака. Випуск першого літака - не пізніше 01.11.2016 р.

Концерн "Радіоелектронні технології" "РОСТЕХ" має намір обмежити поставку в Україну модулів і реле тиску РДП, плат посилення, кабельно-провідникової продукції, комплексних систем електронної індикації та сигналізації.

"Авіаційне обладнання" вивчає питання щодо обмеження поставок в Україну комплектуючих для українських виробників авіадвигунів (обсяг щорічних поставок - 500 млн руб.).

Виключення заводу "Фотоприлад" (Черкаси) з програм постачання прицілів для СПТРК "Хризантема-С" та заміщення його продукції продукцією заводу ім. С.А. Зверєва (Красногорськ). У липні 2014 р. ВАТ "НПК "Конструкторське бюро машинобудування" ухвалено план-графік робіт з імпортозаміщення іншої української ПВП.

У рамках скорочення залежності від імпорту (зокрема систем управління і наведення ракети, розроблених "Хартрон") МО РФ має намір з 2016 р. відмовитися від використання легких РН "Рокот". До цього в інтересах відомства заплановано чотири пуски: три - у 2015 р., один - у 2016 р. Надалі МО РФ може виконувати усі завдання, використовуючи легкі РН "Союз-2.1в" і "Ангара".

Водночас російська сторона не сприяє запуску у рамках програми міжнародного співробітництва між Роскосмосу та ЄКА двох-трьох пусків РН "Рокот" в інтересах ЄКА, що заподіюватиме шкоду "Хартрону".

З серпня 2014 р. оборонна верф Севмаш (Сєвєродвінськ) припинила імпорту устаткування з України для будівництва АПЧ проекту 885 ("Ясен").

Воронезький механічний завод планує заміщати українські поставки титанових шар-балонів для рідинних двигунів, які раніше виготовлялися та експортувалися "Південмаш" та наразі використовуються на російських РН ("Протон", "Ангара-1.2" і "Ангара-А5", у розгінних блоках "Бриз" і "Фрегат", а також у новому киснево-водневому розгінному блоці, випробування якого повинні розпочатися у 2015 р.). З метою налагодження виробництва згаданих шар-балонів на ВМЗ буде асигновано до 1,1 млрд. руб. у рамках ФЦП "Розвиток ОПК РФ на 2011-2020 рр.". За оцінками російських експертів перенесення виробництва шар-балонів розглядалося ще у 2013 р., проте події в Україні тільки прискорили прийняття рішення про імпортозаміщення української продукції.

Російська сторона припиняє співробітництво з українськими КБ, інститутами та підприємствами у рамках федеральної космічної програми 2015-2025 рр. з питань створення метанових ракетних двигунів для важких (до 80-85 т) і надважких (до 190 т) російських РН, систем управління до них тощо. На I-му етапі створення цих РН двигун працюватиме на гасі, кисні та водні. На II-му етапі створення цих РН двигун працюватиме на зрідженому природному газі (СПГ) і рідкому кисні. Стартовий комплекс для нових РН будуватиметься на космодромі «Восточний». Водночас прототип двигуна II-го етапу встановлюватиметься на РН «Союз-5». Застосування у ракетних двигунах СПГ здатне дати економію 6-7% палива при виводі на орбіту одного і того ж вантажу, ніж у випадку з використанням традиційного гасу. Фінансування створення нової надважкої РН

передбачається за рахунок економії коштів і зменшення з чотирьох до двох стартових комплексів РН "Ангара" на космодромах «Восточний» і «Плесецьк».

Протягом 2014 р. російська сторона обмежує обсяги контракції запорізькому МКБ «Прогрес», харківському машинобудівному заводу «ФЕД», миколаївському підприємстві «Зоря-Машипроект», черкаському «Фотоприлад», львівському заводі «Лорта» та багатьом іншим українським авіапідприємствам.

З березня 2014 р. російська сторона обмежила поставки в Україну локомотивів "Трансмашхолдингу" і вантажівок.

Російською стороною обмежено закупівлю у "Луганськтепловозу" 150 локомотивів для ВАТ РЖД зі 160, які планується виготовити у 2014 р.

Російською стороною обмежено контракцію українських вагонів, внаслідок чого постраждали українські вагонобудівники, для яких російський ринок є ключовим (до 75% випущеної ними продукції експортується в РФ).

1.16) у рамках реалізації політики щодо припинення співробітництва підприємств ВПК РФ з підприємствами ОПК України, російською стороною вживається заходи щодо заміщення у Білорусії виробництва півтори тисячі виробів для російської ПВП, які раніше виготовлялися в Україні;

1.17) у рамках реалізації політики щодо припинення співробітництва підприємств ВПК РФ з підприємствами ОПК України, російською стороною вживається тиск на союзників по ОДКБ і Митному союзу з метою припинення співробітництва з українськими підприємствами;

Довідково: у червні 2014 р. білоруське підприємство "Тетраедр" призупинила спільну з українським підприємством КБ "Луч" розробку нової ЗУР Т382 для ЗРК "Стилет" (ЗРК "Оса").

1.18) у рамках реалізації політики щодо припинення співробітництва підприємств ВПК РФ з підприємствами ОПК України, російською стороною вживаються заходи з метою завантаження підприємств, що розташовані на окупованій території АР Крим, в цілях виконання держоборонзамовлення РФ;

Довідково: на території АРК знаходиться до 30 підприємств ОПК України.

Кораблі ВМФ РФ, що несуть службу у Середземному морі, проходять плановий ремонт на 13-му судноремонтному заводі (м. Севастополь). Першим таким кораблем, що виконує завдання у складі постійного оперативного з'єднання ВМФ РФ у Середземному морі, став великий протичовновий корабель (ВПК) Північного флоту "Адмірал Левченко".

З червня 2014 р. по листопад 2015 р. на 13-му судноремонтному заводі проводяться роботи з відновлення технічної готовності ВПК ЧФ РФ "Керч". На ці цілі асигновано 500 млн. руб.

1.19) у рамках реалізації політики щодо припинення співробітництва підприємств ВПК РФ з підприємствами ОПК України, Міноборони РФ укладає контракти з підприємствами ОПК України, що розташовані на окупованій території АР Крим;

Довідково: у травні 2014 р. МО РФ укладено трирічний держконтракт з 13-м судноремонтним заводом (м. Севастополь) на ремонт з постановкою в док і відновлення технічної готовності корабля та сервісне обслуговування кораблів ВМФ РФ.

Кораблі ВМФ РФ, що несуть службу у Середземному морі, проходять плановий ремонт на 13-му судноремонтному заводі. Першим таким кораблем, що виконує завдання у складі постійного оперативного з'єднання ВМФ РФ у Середземному морі, став великий протичовновий корабель (ВПК) Північного флоту "Адмірал Левченко".

З серпня 2014 р. на ВПК Північного флоту «Віце-адмірал Кулаков» проводяться плановий ремонт і роботи з відновлення технічної готовності.

З червня 2014 р. по листопад 2015 р. на 13-му судноремонтному заводі проводяться роботи з відновлення технічної готовності ВПК ЧФ РФ "Керч". На ці цілі асигновано 500 млн. руб.

1.20) у рамках реалізації політики щодо припинення співробітництва підприємств ВПК РФ з підприємствами ОПК України і авіакосмічної галузі України, російською стороною прийнято рішення про припинення співробітництва з Україною у програмах "Sea Launch" та запусках РН "Зеніт";

Довідково: у липні 2014 р. уряд РФ доручив підготувати пропозиції щодо подальшого розвитку комплексу "Sea Launch". Однією з пропозицій є перебазування комплексу з Каліфорнії на Далекий Схід (порт Радянська гавань чи Владивосток) або до Криму, заміна РН "Зеніт" на російську РН і створення інфраструктуру для обслуговування комплексу (монтажно-випробувальний комплекс, сховище частин ракети, завод з виробництва рідких кисню та азоту, базу для зберігання гасу та інші об'єкти). За оцінками фахівців Роскосмосу, вартість створення такої інфраструктуру дорівнюватиме \$1 млрд.

1.21) внаслідок демпінгу у сфері обміну валют і фінансових операцій відбулося обмеження доступу до російського ринку будівельного прокату, у т.ч. швелерів, арматури, куточків тощо;

Довідково: у 2013 р. російський ринок споживав 15 млн т будівельного прокату, зокрема з України до 1,5 млн т. Щомісячно українські виробники експортували до РФ не менше 120.000 т прокату.

Якщо у січні 2013 р. українські постачальники експортували до РФ до 60.000 т, то у 2014 р. вони експортують щомісячно менше 15.000 т. З початком будівельного сезону в РФ поставки зросли до 60.000 т, проте це набагато менше, ніж у 2013 р., коли українські постачальники експортували до РФ до 110.000 т.

Значних втрат зазнали "Арселор Міттал - Кривий Ріг", Кролевецький арматурний завод (Сумська обл.), Закарпатський та Запорізький заводи.

1.24) внаслідок демпінгу у сфері обміну валют і фінансових операцій відбулося обмеження доступу до казахстанського ринку української продукції;

2) **обмежувальні заходи** щодо імпорту з України у зв'язку із субсидуванням окремих галузей економіки РФ;

Довідково: в РФ діє програма субсидування сільгосптехніки через "Росагролізинг": російські виробники можуть продавати свою продукцію з 15%-ою знижкою, а потім держава компенсує цю знижку. У 2014 р. на реалізацію цієї програми держава виділить майже 2 млрд руб.

Наразі урядом РФ розглядається питання щодо поширення такої форми субсидування на білоруську сільгосптехніку. Підставами для включення білоруських виробників можуть бути: обсяги російських комплектуючих, що використовуються для її виготовлення білоруської техніки. Наприклад, на машинах стоять двигуни Ярославського моторного заводу.

Відповідно до постанови уряду РФ від 03.01.2014 р. №3 здійснюється субсидування промислових інвестпроектів. Загальний розмір субсидій - до 145 млн руб., які дозволять істотно знизити вартість кредитів для реалізації інвестпроектів. Відповідно до цієї постанови, субсидування застосовується до інвестпроектів у сумі від 150 млн до 2 млрд руб. Станом на 01.07.2014 р. здійснено оцінку 40 інвестпроектів з 20 регіонів РФ. Сума таких кредитів за відібраними проектами складає 8,7 млрд руб.

Відповідно до постанови уряду РФ 20.01.2014 р. №41 субсидії надаються з федерального бюджету у разі надання лізинговими компаніями знижки на придбання інноваційних вагонів та іншими факторами, що позитивно вплинуло на масове списання старих вагонів відповідно до технічного регламенту Митного союзу

3) **обмежувальні заходи** щодо імпорту з України у сфері двостороннього ВТС, щодо доступу до російських оборонних технологій та спільного виробництва на території України товарів військового та подвійного призначення;

Довідково: понад 400 підприємств ВПК РФ залежать від постачання українських комплектуючих, 70% підприємств-постачальників систем та комплектуючих для ОПК України розташовані на території РФ. У коопераційних поставках Україна - РФ

протягом останніх років брали участь 70 підприємств ОПК України та понад 100 підприємств ВПК РФ. Значною є залежність українських підприємств від імпорту комплектуючих з РФ (за деякими номенклатурними позиціями до 95-97%).

У рамках програми імпортозаміщення "Севмаш" (Северодвінськ) повністю позбувся залежності від поставок устаткування з України для будівництва атомних підводних човнів проекту 885 (шифр "Ясень").

4) обмежувальні заходи для українських ІТ-компаній щодо участі у постачанні підприємствам ВПК РФ (та розробці для таких підприємств) програмного забезпечення (ПрЗ);

5) надання, у рамках програм імпортозаміщення в сфері інформаційних технологій, російським ІТ-компаніям преференцій під час державних закупівель ПрЗ з метою забезпечення безпеки автоматизованих систем управління спеціального і військового призначення, а також технологічних і виробничих процесів;

Довідково: передбачається затвердити певну квоту на закупівлю держзамовниками російського ПрЗ, запровадити правила, відповідно до яких під час закупівлі іноземного ПрЗ замовник зобов'язаний публічно обґрунтувати свій вибір.

Поки мова йде про використання чинних законодавчих механізмів, що дозволяють давати за законом про держзакупівлі преференції вітчизняним ІТ-компаніям, Проекти таких постанов і готуватиме створена при Раді федерації робоча група. Наша асоціація вже кілька років говорить про імпортозаміщення, але добре, що зараз держоргани до цього вринули підступать ».

б) **обмежувальні заходи РФ** щодо України у транспортній сфері, зокрема, призупинення виконання заходів: у рамках Концепції інтеграції транспортних систем України та РФ, включаючи реалізацію спільних транспортних проектів у залізничній та автодорожніх галузях на території України; з розвитку міжнародних транспортних коридорів; з питань лібералізації міжнародних автомобільних та авіаційних перевезень; з допуску українських автоперевізників до перевезень територією РФ;

6.1) з 07.08.2014р. російською стороною заборонено транзит рейсів українських авіакомпаній через російський повітряний простір до Азербайджану, Грузії, Вірменії та Туреччини;

6.2) у серпні 2014р. російська сторона нотифікувала про намір призупинити польоти російських компаній у пункти на території України, а також анулювати дозволи на польоти авіакомпаній України до пунктів на території РФ;

7) **обмежувальні заходи у сфері надання послуг:**

7.1) із січня 2014 р. урядами РФ та Казахстану здійснюється демпінг у сфері обміну валют і фінансових операцій;

7.3) РФ відмовляється застосовувати на своїй території Митну конвенцію МДП (1975 року);

Довідково: починаючи із середини серпня 2013 р. виникали різної інтенсивності та направленості випадки щодо застосування російською стороною посилення митного контролю за українськими товарами (спрацьовували «профілі ризику»), що призвело до численних скарг суб'єктів ЗЕД з обох сторін і зменшення обсягів українського експорту до РФ у серпні 2013 р. по окремих позиціях до 20%. Інструмент «профіль ризику» спрацьовував при оформленні вантажоодержувачем митної декларації для випуску вантажу у вільний обіг. На кордоні затримувалися тільки вантажі, митне оформлення яких здійснювалося безпосередньо на кордоні та станціями призначення яких були прикордонні передавальні станції РФ. Затримки проводилися вже після прийому поїздів на територію РФ і здійснення всіх необхідних процедур прийому/передачі поїздів. Такий інструмент виявився досить дієвим для блокування поставок української продукції до РФ і може бути застосованим повторно у будь-який час.

7.4) в результаті незаконних дій РФ на окупованій території в Криму заблоковано активи Нацбанку України на суму понад 4,6 млрд. грн.;

7.5) Центробанк РФ заборонив діяльність усіх українських банків на окупованій РФ території АР Крим та м. Севастополь;

7.6) з 20.02.2014 р. російськими банками припинено надання нових кредитів українським позичальникам;

***Довідково:** в Україні працюють, наприклад, дочірні структури Ощадбанку, ВТБ, Зовнішекономбанку "Альфа-груп", "Російського стандарту" і "Трасту". За даними НБУ, за підсумками I-го кварталу 2014 р. обсяг їх активів в Україні становив 163 млрд гривень, або 12,4% від загальних активів банківської системи України. На дочірні структури російських банків припадає 15% від усього корпоративного кредитного портфеля банків в Україні і 8,4% - від роздрібного. Їх частка на ринку залучення коштів України становить 9%.*

Обсяг російського капіталу у банківській системі України досяг 32%.

7.8) призупинення з 16.07.2014 р. роботи у Донецькій і Луганській областях фінустанов («доньок»), залежних від банківської групи ВТБ;

7.9) російська сторона, з політичних міркувань, заблокувала діяльність банку «Москомприватбанк» - московського філіалу українського банку «Приватбанк»;

7.10) російською стороною вжито заходів щодо зменшення обсягів приватних грошових переказів з РФ до України;

7.11) правоохоронні органи РФ заарештували валютні банківські рахунки російських фабрик КК «Рошен»;

7.12) російські авіакомпанії забороняють своїм агентам співпрацювати з українськими агентами, наприклад з «Senturia»;

7.13) російською стороною з політичних міркувань обмежено доступ українських артистів до російського ринку шоу-бізнесу, істотним чином скорочено культурний обмін між Україною та РФ;

8.) російською стороною запроваджено дискримінаційні несправедливі ціни на імпорт Україною природного газу, а з 16.06.2014 р. взагалі припинено його постачання в нашу країну;

9) російська сторона поступово реалізовує намір повністю припинити транзит газу територією України до ЄС шляхом добудови газотранспортної інфраструктури «Південний потік», завантаження у повному обсязі газотранспортної магістралі «Північний потік», доступу до трубопроводу "OPAL" та збільшення обсягів транзиту через Р. Білорусь;

10) внаслідок окупації Росією Криму захоплено державну компанію «Чорноморнафтогаз» (після так зв. референдуму від 16.03.2014 р. ця компанія була націоналізована незаконною владою Криму), нафтовидобувні поля, компанії, вишки, газові сховища та природний газ у них у розмірі 2,2 млрд кубометрів;

***Довідково:** «Чорноморнафтогаз» розробляє Північно-Булганакське, Східно-Казантипське і Стрілецьке родовища в Азовському морі, Джанкойське на суші, Голіцинське, Архангельське, Штормове і Одеське у Чорному морі і Семенівське нафтове родовище. У 2013 році видобуток газу збільшився на 40,6%, до 1,65 млрд кубометрів. Загальний обсяг запасів склав 66 млрд кубометрів газу і 22 млн тонн нафти, перспективні - 73 млрд кубометрів газу і 51 млн тонн нафти.*

До 2015 року компанія розраховувала збільшити видобуток до 3-5 млрд кубометрів газу на рік. У 2014 році планувалося ввести в експлуатацію Безіменне родовище. «Чорноморнафтогазу» належить газове родовище Шмідта (на 1/3 знаходиться на російській території, а на 2/3 - на території Криму і не розроблялося).

11) російська сторона зменшує обсяги транзиту нафти через Україну та не сприяє створенню нашою державою стратегічних запасів нафти;

12) російською стороною вчиняються різнопланові заходи щодо унеможливлення диверсифікації Україною джерел постачання ядерного палива для АЕС України, що на сьогоднішній день є пріоритетним завданням для енергетичної галузі України;

13) російською стороною реалізується політика щодо боротьби із соціальним демпінгом і з цією метою можуть вживатися заходи стосовно українських трудових мігрантів, що працюють в РФ;

14) російською стороною вживаються заходи у рамках СОТ щодо оскарження обмежувальних заходів і санкції, вжитих ЄС та США, з метою їх скасування та одержання відповідних компенсацій;

16.1) уряд РФ не виключає подання у рамках СОТ скарги проти ЄС у зв'язку з наданням в односторонньому порядку преференційного режиму Україні без угоди про зону вільної торгівлі;

***Довідково:** у червні 2014 р. заступник міністра мінекономрозвитку РФ О.Ліхачов звернув увагу на те, що стосовно РФ, яка є членом СОТ, будь-який член цієї організації не може застосовувати до Росії заходи, що погіршують становище її виробників, у тому числі експортерів. Тому російською стороною розглядається доцільність подання у рамках СОТ скарги проти ЄС стосовно неправомірного надання останнім Україні в односторонньому порядку преференційного режиму за умови відсутності чинної для сторін відповідної угоди про вільну торгівлю.*

16.2) російська сторона не виключає подання у рамках СОТ скарги проти України у зв'язку невідповідністю принципам ГАТС недавно прийнятого Закону України «Про внесення змін до деяких законів України про реформування системи управління єдиної газотранспортної системи України»;

***Довідково:** у вересні 2014 р. заступник міністра енергетики РФ А.Яновський стверджував про наявність фактів порушення Україною норм права СОТ в частині невідповідності принципам ГАТС недавно прийнятого Закону України «Про внесення змін до деяких законів України про реформування системи управління єдиної газотранспортної системи України».*

Висновки:

Має місце практично повна заборона поставок на російський ринок агропромислової продукції з України буде, у зв'язку з чим слід розглянути питання про вжиття термінових заходів з переорієнтації українського експорту на альтернативні російському зовнішні ринки.

Наразі у роботі Євразійської економічної комісії спостерігається деяке зменшення уваги до імпорту української продукції на предмет використання інструментів торговельного захисту, що може бути пов'язано із значним зменшенням товарообігу та відповідно скороченням обсягів імпорту з України.

Ключовими чинниками, що визначатимуть успішну реалізацію російською стороною політики імпортозаміщення у високотехнологічних галузях промисловості є достатність фінансових ресурсів, кваліфікація робочої сили, а також технологічна здатність замінити у стислі терміни постачання номенклатури критично важливого устаткування і комплектуючих українського та західного виробництва, залежність за якими у окремих галузях становить від 50 до 80%;

Пропозиції:

У контексті взаємного використання інструментів торговельного захисту будь-які дії російської сторони слід розглядати через призму зобов'язань РФ у рамках СОТ. При запровадженні необґрунтованих обмежень чи встановленні завищених мит у порівнянні із іншими членами СОТ, українська сторона може використовувати відповідні механізми цієї організації з метою вирішення торговельних спорів.

Крім того, доцільно здійснювати:

– роз'яснювальну роботу щодо можливих наслідків (обмеження та закриття ринку) у разі використання інструментів недобросовісної торгівлі з боку РФ;

– встановлення переліку російської продукції, імпорт якої негативним чином впливає на розвиток виробництва в Україні та може стати об'єктом відповідних розслідувань;

– у разі виявлення негативних наслідків для українського ринку, які спричинені імпортом саме російських товарів, розглянути можливість щодо порушення відповідних розслідувань в Україні.

З урахуванням реалізації російською стороною політики імпортозаміщення, українським підприємствам, задіяним у реалізації проектів з РФ, доцільно застосувати заходи, спрямовані на компенсацію можливих втрат, включаючи:

– диверсифікацію напрямів співробітництва, розширюючи свою присутність на ринках країн Африки, Близького Сходу, Південно-східної Азії, Латинської і Південної Америки, а також Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, країн ЦСЄ;

– посилення контролю за можливим витоком до РФ українських чутливих технологій;

– підготовку Мінікономрозвитку, Міноборони, Державним космічним агентством України, АТ **“Мотор-Січ”**, ДП **“Івченко-Прогрес”**, ДП **“Антонов”**, ВАТ **“Турбоатом”**, ДП НВКГ **“Зоря–Машпроект”** переліку основних проблемних питань у контексті реалізації РФ політики імпортозаміщення та шляхи їх можливого розв’язання, зокрема – опрацювати питання створення з російськими суб’єктами спільних підприємств задля збереження коопераційних зв’язків і подальшого розвитку взаємодії, а також просування власних інтересів з огляду на дефіцит у російської сторони низки високотехнологічних розробок та технологій.